

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Структура кількаслівних термінів із різними типами означень.
Курс	I
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

Полтава – 2020

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Закріплення знань про латинський іменник і прикметник й систематизація вмінь утворювати анатомічні терміни і номенклатурні найменування дозволяють ґрунтовніше ознайомитися з граматичною будовою латинської мови, сформувати навички утворення й перекладу термінологічних словосполучень із заданим типом синтаксичного зв'язку.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Навчитися:

- визначати тип синтаксичного зв'язку в термінологічних словосполученнях;
- утворювати анатомічні терміни і номенклатурні найменування із заданими типами синтаксичного зв'язку;
- перекладати терміни і номенклатурні найменування українською і латинською мовами;
- моделювати термінологічні словосполучення.

3. Базові знання, вміння, навички, необхідні для вивчення теми (міждисциплінарна інтеграція)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Рідна й іноземна мова (англійська, німецька, французька).	Визначення морфологічних і синтаксичних категорій іменників і прикметників.

4. Завдання для самостійної роботи під час підготовки до заняття.

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
«Морфологічні категорії» «Синтаксичні категорії»	Рід, число, відмінок, ступінь порівняння. Типи зв'язку в словосполученні, види словосполучень

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Структура синтаксичної конструкції «неузгоджене означення». Особливості перекладу українською мовою.

2. Структура синтаксичної конструкції «узгоджене означення». Правила перекладу українською мовою.

3. Правила перекладу термінологічних словосполучень із різними типами синтаксичного зв'язку.

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті

Вправляння в:

- утворенні й перекладі анатомічних термінів і номенклатурних найменувань із різними типами синтаксичного зв'язку;
- перекладі багатослівних термінологічних словосполучень;
- моделюванні термінологічних словосполучень.

Зміст теми

1. Однослівні анатомічні термінологічні одиниці (терміни й номенклатурні найменування).
2. Двослівні термінологічні одиниці.
3. Три- і багатослівні терміни.
4. Особливості перекладу багатослівного найменування з латинської мови українською.

Матеріали для самоконтролю

А. Завдання для самоконтролю

Доповнити відповіді.

1. За структурою анатомічні термінологічні одиниці (терміни та номенклатурні найменування) бувають ... .
2. Якщо іменник у багатослівному терміні, утвореному за зразком синтаксичної конструкції «узгоджене означення», має кілька означень, то вони ставляться за ... .
3. У змішаних конструкціях узгоджене означення частіше стоїть ... .
4. Як правило, на останньому місці ставиться означення, що вказує на ... .

Б. Тестові завдання для самоконтролю

Завдання 1

Вказати латинську форму терміна „*борозна сигмоподібної пазухи*”.

Варіанти відповідей:

- a) sulcus sinus sigmoideus;
- b) sulcus sinus sigmoidei;
- c) sulci sinus sigmoidei;
- d) sulcos sinus sigmoidei.

Завдання 2

Знайти латинський варіант номенклатурного найменування «*бічна верхня артерія коліна*».

Варіанти відповідей:

- a) arteria superior laterāles genu;
- b) arteriae superior laterālis genus;
- c) arteria superius laterālis genus;

d) arteria superior laterālis genu.

Завдання 3

Знайти латинський варіант номенклатурного найменування «передня глибока скронева артерія».

Варіанти відповідей:

- a) arteria temporālis profundus anterior;
- b) arteria temporāle profunda anterior;
- c) arteriae temporālis profundus anterior;
- d) arteria temporālis profunda anterior.

Завдання 4

Додати відповідні закінчення:

- 1. Sulcus nerv... petrōs... major ... (борозна великого кам'янистого нерва);
- 2. basis oss... sacr ... (основа крижової кістки);
- 3. articulatiōnes column... vertebrāl..., thorāc... et crani... (суглоби хребцевого стовбура, грудної клітки та черепа).

Варіанти відповідей:

- a) -i;
- b) -is;
- c) -ae.

Завдання 5

Додати відповідні закінчення:

- 1. Vena obliqua atri... sinistr... (коса вена лівого передсердя);
- 2. valvūla ven... cav... superiōris (клапан верхньої порожнистої вени);
- 3. sinus ven... cav... (пазухи порожнистих вен).

Варіанти відповідей:

- a) -i;
- b) -ae;
- c) -arum.

Завдання 6

Додати відповідні закінчення:

- 1. Spina angulār... alae major... oss... sphenoidāl... (кутова ость великого крила клиновидної кістки);
- 2. fovēa costāl... process... transver... (реберна ямка поперечного відростка);
- 3. faci... articular... tuberculi... costae... (суглобова поверхня горбка ребра).

Варіанти відповідей:

- a) -i;
- b) -ae;
- c) -is;

d) -es.

Завдання 7

Оберіть правильний варіант перекладу “поздовжня передня зв’язка”

Варіанти відповідей:

- a) ligamentum longitudinale anterius
- b) ligamentum longitudinalis anterius
- c) ligamentum longitudinale anterior
- d) ligamentum longitudinalis anterioris
- e) ligamenta longitudinale anteriore

Література

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров’я, 1999. – 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецепттури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П.,

- Вишневецька Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
  11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355—2688.
  12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
  13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.
  14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
  15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книг-плюс, 2013. – 317 с.
  16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
  17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.
  18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред. акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
  19. Корж Н. Г. Из скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
  20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
  21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
  22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
  23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.

24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. – 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
27. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
28. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.
29. Скрипніков М.С. Noli посере / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
30. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
31. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
34. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
35. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
36. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
37. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 ct.
38. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
39. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php

<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>

http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines

http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html

<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>

http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya

<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>

http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено

доц. Беляєвою О.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Контроль змістового модуля 1. Іменники I відміни. Іменники I грецької відміни. Лексика. Вирази. Найбільш уживані прийменники з Acc. і Abl. Суфіксація.
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

Полтава – 2020

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ:

Значна кількість ключових анатоμο-гістологічних, клінічних та фармацевтичних термінів є іменниками першої відміни. Засвоєння лексичного мінімуму, відмінкових закінчень, особливостей іменників грецького походження допомагає поповнити словниковий запас, формує навички грамотного використання термінів.

Термінологічною базою клінічних термінів є греко-латинські еквіваленти та кінцеві терміоеlementи. Щоб свідомо завчити та краще запам'ятати клінічні терміни, необхідно навчитися аналізувати їх за словотворчими елементами (корінь, суфікс, префікс, основа, закінчення), вміти визначати походження слова, розуміти значення частотних елементів.

Важливим аспектом теми є прийменники, тому що терміни, які є прийменниковими конструкціями, посідають значне місце в анатомічній, клінічній та фармацевтичній термінології.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Студент повинен знати:

- характерні ознаки іменників I відміни, парадигму, особливості іменників чоловічого роду;
- словникові форми іменників I відміни та прикметників I групи;
- особливості грецьких іменників I відміни.
- основні шляхи утворення медичних термінів (префіксація, суфіксація, основоскладання).
- якими відмінками керують латинські прийменники, особливості вживання прийменників *in* та *sub*.

Студент повинен уміти:

- узгоджувати прикметники I групи з іменниками I відміни;
- перекладати терміни, у тому числі й ті, що містять прийменники, з латинської мови українською та навпаки;
- визначати словникову форму іменників та прикметників.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Рідна й іноземна мова (англійська, німецька, французька).	Визначення морфологічних і синтаксичних категорій іменників і прикметників.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
1. Відмінок.	Форма зміни іменника.
2. Відміна.	Група іменників з однаковими формами словозміни.
3. Основа.	Частина будь-якого іменника, яка залишається після відкидання закінчення родового відмінка однини.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Назвати правила визначення роду, відміни та основи іменників.
2. Назвати правила запису іменників у словник.
3. Назвати характерні ознаки іменників I відміни, навести приклади іменників у словниковій формі.
4. Назвати морфологічні ознаки прикметників I групи, правила запису їх у словник.
5. Назвати правило узгодження прикметників з іменниками.

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

1. Вправлення у визначенні:
  - відміни;
  - відмінка;
  - роду
  - основи.
2. Вправлення у перекладі з української мови на латинську (і навпаки) термінів та номенклатурних найменувань, утворених за зразком синтаксичної конструкції “узгоджене означення” та “неузгоджене означення”, конструкцій із прийменниками.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Характерні ознаки іменників I відміни, парадигма.
2. Винятки із правила про рід I відміни.
3. Грецькі іменники I відміни. Особливості відмінювання.
4. Узгодження прикметників з іменниками I відміни.
5. Переклад та відмінювання синтаксичних конструкцій “неузгоджене означення”, які містять іменники I відміни.
6. Латинські прийменники, які керують Accusativus та Ablativus.
7. Особливості вживання прийменників *in* та *sub*.
8. Переклад виразів із прийменниками латинською мовою.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Завдання для самоконтролю

Завдання № 1

Перекласти терміни:

- а) поперечна лінія, довгастий мозок, щільна речовина, губчаста речовина, справжнє ребро, несправжнє ребро;
- б) перелом лопатки, ключиці, хребців; складка слизової оболонки; вирізка малої гомілки; гребінь шийки ребра; шви черепа.

Завдання № 2

Перекласти словосполучення з прийменниками латинською мовою:

- а) під язик
- б) у воді
- с) під лопаткою
- д) на зовнішній пластинці
- е) в капсулах, в таблетках, в ампулах
- ф) між хребцями
- г) через артерії

В. Тести для самоконтролю

Завдання № 1

Характерна ознака іменників I відміни — закінчення ... у Gen. sing.

Варіанти відповідей:

- а) -us;
- б) -i;
- с) -ēi;
- д) -ae;
- е) -is.

Завдання № 2

До першої відміни відносяться іменники .....

Варіанти відповідей:

- а) чоловічого роду;
- б) жіночого роду;
- с) середнього роду;
- д) чоловічого роду як виняток;
- е) середнього роду як виняток.

Завдання № 3

За першою відміною відмінюються прикметники .....

Варіанти відповідей:

- a) чоловічого роду I групи;
- b) жіночого роду I групи;
- c) середнього роду I групи;
- d) чоловічого та жіночого роду I групи.

Завдання № 4

Обрати правильний варіант перекладу «сечовий міхур»

Варіанти відповіді:

- a) vesica fellea;
- b) vesica urinaria;
- c) vesicula seminalis;
- d) vesica biliaris;
- e) vesicula ophthalmica.

Завдання № 5

Оберіть правильний варіант перекладу “слизова оболонка жовчного міхура”

Варіанти відповідей:

- a) tunica mucosa vesici fellei
- b) tunica mucosae vesicae felleae
- c) tunica mucosa vesici felleae
- d) tunica mucosa vesicae felleae
- e) tunica mucosa vesicae fellei

Завдання № 6

Оберіть правильний варіант перекладу “щілина повік”

Варіанти відповідей:

- a) rima palpebrarum
- b) fissura palpebrarum
- c) rima palpebras
- d) fissura palpebraris
- e) rima palpebrae

Завдання № 7

Оберіть правильний варіант перекладу “щільна речовина”

Варіанти відповідей:

- a) substantia contacta
- b) substantia convexa
- c) substantia communis
- d) substantia compacta
- e) substantia conjunctiva

Завдання № 8

Оберіть правильний варіант перекладу “перелом лопатки та хребців”

Варіанти відповідей:

- a) fractura scapulam et vertebam
- b) fractura scapulae et vertebri

- c) fractura scapulae et vertebrarum
- d) fractura scapulas et vertebrae
- e) fractura scapula et vertebrarum

Література

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецепттури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го

- американського. вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського. вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355–2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2013. – 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.
18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред. акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
19. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. – 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.

26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
27. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
28. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.
29. Скрипніков М.С. Noli posere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
30. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
31. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
34. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
35. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
36. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
37. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 ct.
38. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
39. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php

<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>
http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено викладачем   Ніколаєвою Н.М.

Методичні вказівки рецензовано   доц. Беляєвою О.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ АУДИТОРНОЇ ТА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Іменники II відміни чоловічого і середнього родів. Іменники II грецької відміни. Лексика. Сталі вирази, суфікси. Системне вивчення прикметників I групи.
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Іменники другої відміни посідають важливе місце у процесі формування активного словникового запасу студентів, оскільки ключові анатомо-гістологічні й фармацевтичні терміни, поширені назви захворювань, частотна загальнонаукова лексика за своїми морфологічними ознаками — іменники 2 відміни.

Засовення частотних суфіксів і основних словотвірних моделей, за якими утворюються іменники II-ої відміни сприяє розширенню пасивного й потенційного словникових запасів.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Знати:

- формальні формальні ознаки іменників II-ої відміни;
- найважливіші винятки з правила про рід;
- відмінкові закінчення II-ої відміни;
- правило середнього роду;
- частотні й продуктивні суфікси II-ої відміни.

Уміти:

- відмінювати іменники II-ої відміни чоловічого й середнього роду, а також іменники-винятки з правила про рід;
- узгоджувати прикметники з іменниками II-ої відміни чоловічого й середнього роду, а також іменниками-винятками з правила про рід;
- утворювати слова шляхом суфіксації;
- утворювати прийменникові конструкції з іменниками II-ої відміни чоловічого й середнього роду, а також іменниками-винятками з правила про рід.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Рідна й іноземна мова (англійська, німецька, французька).	Визначення морфологічних і синтаксичних категорій іменників і прикметників. Зіставлення граматичних явищ в українській, іноземній і латинській мовах.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
Формальні ознаки II-ої відміни	До другої відміни (<i>declinatio secunda</i>) належать іменники чоловічого й середнього роду, які в Gen. sing. мають закінчення -i . У Nom. sing. іменники чоловічого роду закінчуються на -us , або -er , іменники середнього роду — на -um , або -on (грецькі).
Правило середнього роду	За правилом середнього роду а) форми <i>Nominativus</i> та <i>Accusativus singularis</i> завжди збігаються; б) в <i>Nominativus</i> и <i>Accusativus pluralis</i> середній рід завжди має всегда -a .

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Морфологічна характеристика прикметників I групи.
2. Формальні ознаки і спосіб утворення образования *Participium perfecti passivi*.
3. Суффіксація.

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті

Вправляння в:

- узгодженні прикметників першої групи з іменниками II-ої відміни, а також з іменниками-винятками з правила про рід;
- морфемному аналізу;
- утворенні слів шляхом суфіксації.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Характерні ознаки іменників II відміни, парадигма. Правило середнього роду.
2. Винятки із правила про рід II відміни.
3. Грецькі іменники II відміни. Особливості відмінювання.
4. Переклад синтаксичних конструкцій “неузгоджене означення”, які містять іменники II відміни.
5. Системне вивчення прикметників I групи.
6. Узгодження прикметників з іменниками II відміни.
7. Найуживаніші суфікси іменників II відміни.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Завдання для самоконтролю

1. Назвати:

- формальні ознаки іменників 2 відміни;

- засвоєні у попередніх темах іменники чоловічого й середнього роду 2-ої відміни;
- винятки з правила про рід, що відносяться до жіночого роду;
- винятки з правила про рід, що відносяться до середнього роду;
- відмінкові закінчення 2 відміни;
- частотні суфікси 2 відміни.

2. Сформулювати правило середнього роду.

Б. Тестові завдання для самоконтролю

Завдання № 1

До 2-ої відміни належать іменники:

- a) masculinum;
- b) masculinum, neutrum;
- c) masculinum, femininum;
- d) femininum як виняток.

Завдання № 2

Іменники II відміни в Gen. sing. мають закінчення:

- a) -us;
- b) -is;
- c) -i;
- d) -es;
- e) -os.

Завдання № 3

У іменників якого роду форми Nom. і Acc. sing. завжди збігаються, а в Nom. і Acc. plur. такі іменники мають закінчення -a?

- a) masculinum;
- b) femininum;
- c) neutrum.

Завдання № 4

Зазначте який іменник належить до II відміни

- a) crus, cruris n
- b) corpus, ōris n
- c) sinus, us m
- d) nasus, i m
- e) arcus, us m

Завдання № 5

Доберіть відсутню частину словникової форми periodus, ...

- a) -i m
- b) -is f
- c) -us m

- d) -i f
- e) -ae m

Завдання № 6

Оберіть правильний варіант перекладу “трикутник шиї”

- a) trismus colli;
- b) trias colli;
- c) trigonum colli;
- d) triceps colli;
- e) trichion colli.

Завдання № 7

Оберіть правильний варіант перекладу “верхня кінцівка”

- a) membrum inferior
- b) membrum superior
- c) membrum inferius
- d) membrum superius
- e) membrum supermus

Завдання № 8

Оберіть правильний варіант перекладу “між зв’язками”

- a) inter ligamentas
- b) inter ligamentos
- c) inter ligamentis
- d) inter ligamenta
- e) inter ligamentorum

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров’я, 1999. – 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.

3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355—2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книг-плюс, 2013. – 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.

- 18.Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
- 19.Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
- 20.Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
- 21.Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
- 22.Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
- 23.Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
- 24.Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. – 592 с.
- 25.Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
- 26.Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
- 27.Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
- 28.Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.
- 29.Скрипніков М.С. Noli посере / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
- 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
- 31.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
- 32.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
- 33.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.

- 34.Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
- 35.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
- 36.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
- 37.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 st.
- 38.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
- 39.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php
<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>
http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено

доц. Беляєвою О.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО
ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Контроль змістового модуля 2. Іменники III відміни. Визначення основи парадигми всіх родів, типи відмінювання. Приголосний тип. Чоловічий рід. Винятки щодо роду. Лексика. Сталі вирази.
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

У системі латинських відмін третя відміна найбільш поширена і разом з тим складна, оскільки при визначенні роду іменників III відміни потрібно знати не лише закінчення Nom. Sing., але й також враховувати характерні закінчення основи в Gen.Sing., які виступають індикатором роду іменника.

Складність третьої відміни порівняно з іншими латинськими відмінами полягає в тому, що залежно від закінчення основи усі іменники III відміни можуть належати до одного із трьох типів: приголосного, голосного, мішаного, які зумовлюють наявність (відсутність) певних особливостей при відмінюванні.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Знати:

- формальні ознаки іменників III відміни;
- особливості запису іменників III відміни у словник /у т. ч односкладових іменників/;
- правило визначення практичної основи іменників;
- характерні ознаки приголосного типу;
- відмінкові закінчення приголосного типу;
- характерні ознаки голосного типу;
- особливості відмінкових закінчень голосного типу;
- характерні ознаки мішаного типу;
- особливість відмінювання іменників мішаного типу;
- групу іменників, які відмінюються за приголосним типом, але мають характерні ознаки мішаного типу.

Вміти:

- визначати рівноскладові та нерівноскладові іменники;
- визначити практичну основу та тип основи іменників III відміни.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Українська мова	1. Визначення граматичних категорій роду, числа, відмінка. 2. Відмінювання.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
Формальні ознаки третьої відміни	До III відміни належать іменники чоловічого, жіночого та середнього роду, які у Nom. sing. мають різні закінчення, а у Gen. sing. мають характерне закінчення - is.
Рівноскладовість / нерівноскладовість	Іменники III відміни поділяються на рівноскладові й нерівноскладові. Рівноскладові іменники мають у Nom. sing. та Gen. sing. однакову кількість складів, нерівноскладові – у Gen. sing. мають, як правило, на один склад більше, ніж у Nom. sing.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

- 1) Формальні ознаки третьої відміни.
- 2) Рівноскладовість / нерівноскладовість.
- 3) Характерні ознаки приголосного типу. Відмінкові закінчення приголосного типу.
- 4) Характерні ознаки голосного типу. Основні відмінності голосного типу.
- 5) Характерні ознаки мішаного типу. Особливість мішаного типу.

4.3. Практичні роботи (завдання), які виконуються на занятті

Вправління у:

- визначенні відміни іменника;
- визначенні основи іменника;
- визначенні типу основи іменників III відміни;
- відмінюванні іменників за приголосним, голосним і мішаним типами;
- узгодженні прикметників I-ої групи з іменниками III відміни;
- утворенні прийменникових конструкцій.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Контроль змістового модуля 1.
2. Характерні ознаки іменників III відміни.
3. Рівноскладовий/нерівноскладовий іменник. Основа іменника.
4. Типи відмінювання іменників III відміни. Визначення типу відмінювання. Характеристика кожного із типів. Відмінкові закінчення.
5. Зразки відмінювання іменників III відміни за приголосним, голосним і мішаним типами.
6. Приголосний тип іменників III відміни, парадигма.
7. Іменники чоловічого роду III відміни. Закінчення Nom. sing. іменників чоловічого роду III відміни та характерні закінчення основи в Gen. sing. Винятки із правила про чоловічий рід III відміни. Визначення типу

відмінювання. Зразки відмінювання іменників чоловічого роду III відміни та винятків із правила про рід.

8. Найменування м'язів за їхньою функцією.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Зразок завдань до змістового контролю 1 модуля № I з латинської мови та медичної термінології для студентів медичного факультету № 1

В - I

Завдання № 1.

Визначити, в яких словах наголошений .... склад

1) digestio; 2) oblongatus; 3) convexus; 4) vertebra; 5) sutura; 6) ampulla; 7) vesicula; 8) adhaerens; 9) coelia; 10) Oryza.

Варіанти відповідей: а) другий;
  b) третій.

Завдання № 2.

Прикметники узгоджуються з іменниками у .....

Варіанти відповіді: a) відмінку та відміні;
                                  b) числі та відмінку;
                                  c) відміні та числі;
                                  d) роді, числі та відмінку;
                                  e) роді, числі та відміні.

Завдання № 3.

Перекласти українською мовою, записати словникову форму кожного слова:

- 1) Tegmen tympany
- 2) articulationes manus
- 3) ala cristae galli
- 4) regiones et partes corporis
- 5) orbita oculi

Завдання № 4.

Перекласти латинською мовою, записати словникову форму кожного слова:

- 1) частки півкуль мозку
- 2) клапан нижньої порожнистої вени
- 3) куприкові ріжки
- 4) зовнішній слуховий отвір
- 5) ампула маткової труби

Завдання № 5.

Записати словникову форму кожного слова, перекласти словосполучення латинською мовою, звернути увагу на відмінок, яким керує прийменник:

- 1) між зв'язками
- 2) на язиці
- 3) у темну склянку

А. Завдання для самоконтролю

Назвати:

- характерні ознаки іменників III відміни.
- особливість запису іменників III відміни у словник, у тому числі односкладових іменників.
- правило визначення основи іменників.

Б. Тестові завдання для самоконтролю

Завдання № 1

До третьої відміни належать іменники із закінченням у Gen. sing.:

Варіанти відповіді:

- a) –us;
- b) –es;
- c) –is;
- d) –os;
- e) –as.

Завдання № 2

Основа іменників у латинській мові визначається шляхом відкидання закінчення:

Варіанти відповіді:

- a) Abl. sing.;
- b) Acc. sing.;
- c) Gen. sing.;
- d) Nom. sing.

Завдання № 3

Визначити тип основи іменників:

1. phalanx, ngis f;	6. hepar, atis n;	11. canalis, is m;
2. pater, tris m;	7. ulcus, ěris n;	12. rete, is n;
3. solutio, ōnis f;	8. fames, is f;	13. cuspis, ědis f;
4. homo, inis m;	9. secale, is n;	14. cutis, is f;
5. pulvinar, aris n;	10. dens, dentis m;	15. os, oris n.

Варіанти відповіді:

- a) приголосний;
- b) голосний;

с) мішаний.

Завдання № 4

Доберіть відсутню частину словникової форми *paries*, ...

Варіанти відповіді:

- a) -i m
- b) -ētis n
- c) -ētis f
- d) -ētis m
- e) -ītis n

Завдання № 5

Оберіть правильний варіант перекладу “виличні кістки”

Варіанти відповіді:

- a) *ossae zygomaticae*
- b) *ossia zygomatica*
- c) *ossis zygomatici*
- d) *ossa zygomatica*
- e) *ossi zygomatici*

Завдання № 6

Оберіть правильний варіант перекладу “у вехівці серця”

Варіанти відповіді:

- a) *in apici cordi*
- b) *in apice cordi*
- c) *in apicis cordis*
- d) *in apico cordis*
- e) *in apice cordis*

Завдання № 7

Оберіть правильний варіант перекладу “кора мозочку”

Варіанти відповіді:

- a) *cossux cerebri*
- b) *cornea cerebellis*
- c) *fornix cerebelli*
- d) *cortex cerebelli*
- e) *coxa cerebelli*

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 360 с.

2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмязычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]. ; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355–2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.

15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книг-плюс, 2013. – 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.
18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред. акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
19. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. – 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
27. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
28. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.
29. Скрипніков М.С. Noli посере / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.

30. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
31. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
34. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
35. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
36. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
37. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 ct.
38. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
39. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php
<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzej>
http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Мішаний тип. Іменники жіночого роду III відміни. Винятки щодо роду. Лексика. Сталі вирази
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Іменники жіночого роду III відміни досить часто зустрічаються в анатомічній термінології. Не менш важливими і вживаними є греко-латинські еквіваленти та суфікси іменників жіночого роду III відміни, на основі яких створено багато клінічних термінів. Детальне вивчення закінчень жіночого роду III відміни з характерними закінченнями родового відмінка однини, греко-латинських еквівалентів та суфіксів сприяє збагаченню лексичного запасу студентів, закріпленню навичок грамотного і обдуманого використання медичних термінів.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Знати:

- характерні закінчення іменників жіночого роду III відміни у називному та родовому відмінках однини.
- іменники - винятки з правила про рід в словниковій формі.
- найважливіші суфікси іменників жіночого роду III відміни.
- сталі вирази з іменниками жіночого роду III відміни.

Вміти:

- визначати рід та тип основи іменників жіночого роду III відміни.
- узгоджувати прикметники I групи з іменниками жіночого роду III відміни та іменниками - винятками з правила про рід.
- перекладати терміни з іменниками жіночого роду III відміни та іменниками - винятками з правила про рід.
- перекладати терміни з латинської мови українською та навпаки.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Українська мова	1. Визначення граматичних категорій роду, числа, відмінка. 2. Відмінювання.

3.1. Внутрішньопредметна інтеграція

	Знати	Вміти
Зв'язок із попередніми темами: Поняття «науковий термін». Система латинського іменника. Граматичні категорії. Словникова форма іменників. Неузгоджене означення.	1)Попередні відомості про систему латинських іменників та прикметників; 2) правила побудови дво- та багатослівних	На основі вивченого лексичного матеріалу утворювати терміни за конструкціями «неузгоджене означення», «узгоджене

<p>Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. I група прикметників. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Узгоджене означення. Прикметники грецького походження (azygos). Структура кількаслівних термінів із різними типами означень.</p> <p>Зв'язок із наступними темами: Рецепт. Структура рецепта. Граматична структура рецептурної фрази. Оформлення латинської частини рецепта. Моделі рецептурних приписів: розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Додаткові написи в рецептах. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів і сполук: назви кислот, солей, оксидів, основ, складних ефірів. Загальна характеристика ботанічної номенклатури. Словотворчі елементи в назвах серцевих глікозидів, алкалоїдів, гормонів. Назви антибіотиків і вітамінів. Назви груп препаратів за їхньою фармакологічною дією. Латинська номенклатура лікарських форм. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми.</p>	<p>анатоמו-гістологічних термінів; 3) греко-латинські еквіваленти іменників I та II відмін, прикметників I групи, іменників чоловічого та середнього родів III відміни, кінцеві терміноелементи.</p> <p>Частотні фармацевтичні терміни загального характеру (solutio, pulvis, mucilago, dosis etc.); значення латинських та грецьких терміноелементів, що зустрічаються в назвах лікарських препаратів.</p>	<p>означення», комбіновані терміни, а також перекладати їх з латинської мови українською та навпаки; складати клінічні терміни з окремих терміноелементів, перекладати їх з латинської мови українською та навпаки.</p> <p>На основі вивченого лексичного матеріалу утворювати фармацевтичні терміни.</p>
--	--	---

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ

4.1. Перелік основних термінів, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття.

Термін	Визначення
1. Відмінок.	Форма зміни іменника.
2. Відміна.	Група іменників з однаковими формами словозміни.
3. Основа.	Частина будь-якого іменника, яка залишається після відкидання закінчення родового відмінка однини.
4. Рівноскладові іменники.	Іменники, які мають однакову кількість складів у називному і родовому відмінках однини.
5. Нерівноскладові іменники.	Іменники, які мають у родовому відмінку однини більше складів, ніж у називному відмінку однини.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Назвати закінчення іменників жіночого роду III відміни в називному та родовому відмінках однини.
2. Назвати винятки з правила про рід іменників жіночого роду.
3. Назвати суфікси іменників жіночого роду та їхнє значення. Навести приклади.

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Завдання спрямовані на

- запам'ятовування словникових форм іменників та прикметників;
- визначення типу основи іменників III відміни;
- відмінювання іменників за мішаним типом;
- узгодження прикметників 1 групи з іменниками III відміни;
- утворення прийменникових конструкцій.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Мішаний тип іменників III відміни, парадигма.
2. Іменники жіночого роду III відміни. Закінчення Nom. sing. іменників жіночого роду III відміни та характерні закінчення основи в Gen. sing.
3. Винятки із правила про жіночий рід III відміни.
4. Визначення типу відмінювання.
5. Зразки відмінювання іменників жіночого роду III відміни та винятків із правила про рід.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Завдання для самоконтролю:

Завдання

Дописати рід іменників III відміни:

1. Thorax, ācis ...; 2. vas, vasis ...; 3. cartilāgo, ĩnis...; 4. tendo, ĩnis...; 5. sanguis, ĩnis...; 6. pelvis, is...; 7. margo, ĩnis...; 8. larynx, ngis...; 9. articulatio, ōnis... .

В. Тестові завдання для самоконтролю:

Завдання № 1

Яке закінчення в Gen. Plur мають іменники мішаного типу III відміни

Варіанти відповіді:

- a) -um
- b) -es
- c) -uum
- d) -orum
- e) -ium

Завдання № 2

Зазначте який іменник відмінюється за мішаним типом

Варіанти відповіді:

- a) salus, utis
- b) hallux, ucis m
- c) cuspis, idis f
- d) cutis, is f f
- e) unguis, inis m

Завдання № 3

Доберіть відсутню частину словникової форми tendo, ...

Варіанти відповіді:

- a) -īcis f
- b) -īnis f
- c) -ītis n
- d) -īnis m
- e) -is m

Завдання № 4

Зазначте яке закінчення в Abl.Sing. мають іменники мішаного типу

III відміни

Варіанти відповіді:

- a) -e
- b) -i
- c) -is
- d) -a
- e) -o

Завдання № 5

Зазначте яке закінчення в Nom. та Acc. Plur. мають іменники середнього роду мішаного типу III відміни

Варіанти відповіді:

- a) -ia;
- b) -ua;
- c) -i;
- d) -es;
- e) -a.

Завдання № 6

Зазначте який іменник відмінюється за мішаним типом

Варіанти відповіді:

- a) incus, udis f ;
- b) meninx, ngis f;
- c) extremitas, ats f;
- d) transfusio, onis f;
- e) longitudo, inis f.

Завдання № 7

Оберіть правильний варіант перекладу “міжфалангові суглоби”

Варіанти відповіді:

- a) articulationes interphalangei;
- b) articulationae interphalangeae;
- c) articulationis interphalangeis;
- d) articulationes interphalangeae;
- e) articulationi interphalangei.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.

3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355–2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.
14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2013. – 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.

- 18.Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
- 19.Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
- 20.Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
- 21.Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
- 22.Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
- 23.Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
- 24.Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілу», 2004. – 592 с.
- 25.Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
- 26.Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
- 27.Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
- 28.Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.
- 29.Скрипніков М.С. Noli posere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
- 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
- 31.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
- 32.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
- 33.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.

- 34.Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
- 35.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
- 36.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
- 37.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 ct.
- 38.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
- 39.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php
<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>
http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено

доц. Беляєвою О.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Голосний тип. Іменники середнього роду. Винятки. Лексика. Сталі вирази.
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Велика кількість іменників, які зустрічаються у медичній термінології – це іменники III відміни середнього роду (abdomen, inis n; hepar, atis n; femur, oris n; vulnus, eris n). Значна частина іменників середнього роду відноситься до голосного типу відмінювання. Засвоєння закінчень іменників III відміни середнього роду, знання відмінкових закінчень іменників голосного типу відмінювання, а також особливостей відмінювання деяких іменників середнього роду (vas, gramma, systema, haema etc.) дозволять студентам граматично правильно будувати анатомічні та фармацевтичні терміни. Знання греко-латинських еквівалентів іменників III відміни середнього роду дасть можливість утворювати клінічні терміни з окремих терміноелементів, правильно перекладати клінічні терміни з латинської мови на українську та навпаки.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Студенти повинні знати:

- особливості відмінювання іменників III відміни голосного типу;
- закінчення іменників III відміни середнього роду в Nom.sing. та Gen .sing.;
- винятки з правила про рід іменників III відміни середнього роду;
- суфікси іменників III відміни середнього роду та їх значення;
- особливості відмінювання деяких іменників III відміни середнього роду (vas, gramma, haema, systema etc.);
- греко-латинські еквіваленти іменників III відміни середнього роду.

Студенти повинні вміти:

відмінювати іменники III відміни за голосним типом відмінювання;

- відмінювати іменники середнього роду, які мають особливості відмінювання;
- узгоджувати іменники III відміни середнього роду з прикметниками I групи;
- на основі нового лексичного матеріалу будувати анатомічні терміни.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Українська мова	1. Визначення граматичних категорій роду, числа, відмінка. 2. Відмінювання.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ

ПІД

ЧАС

4.1. Перелік основних термінів параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
1.Які іменники належать до третьої відміни?	До третьої відміни належать іменники всіх родів, які в Gen. sing. Закінчуються на –is, а в Nom.sing. мають різні закінчення.
2.Скільки типів відмінювання мають іменники III відміни?	III типи відмінювання: приголосний(основний, голосний, мішаний).
3.Які іменники відмінюються за голосним типом?	Іменники середнього роду, які в Nom.sing. закінчуються на –e, -al, -ar.
4.Які відхилення від основного правила мають ці іменники?	В Abl.sing. –i, Nom. і Acc.plur. –ia, Gen.plur. –ium.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Які закінчення в Nom. sing. мають іменники III відміни середнього роду?
- 2.Назвати винятки із правила про рід іменників середнього роду.
3. Які іменники III відміни відмінюються за голосним типом?
4. Які особливості при відмінюванні мають ці іменники?

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Завдання спрямовані на

- запам'ятовування словникових форм іменників та прикметників;
- визначення типу основи іменників III відміни;
- відмінювання іменників за голосним типом;
- узгодження прикметників 1 групи з іменниками III відміни;
- утворення прийменникових конструкцій.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Голосний тип іменників III відміни, парадигма.
2. Іменники середнього роду III відміни. Закінчення Nom. sing. іменників середнього роду III відміни та характерні закінчення основи в Gen. sing.
3. Винятки із правила про середній рід III відміни.
4. Визначення типу відмінювання.
5. Зразки відмінювання іменників середнього роду III відміни та винятків із правила про рід.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Завдання для самоконтролю

Завдання № 1

Провідміняти терміни:

caput longum – довга голівка;

rete venosum – венозна сітка.

Завдання № 2

Записати словникові форми. Перекласти терміни з латинської на українську мову:

1) ren dexter; 2) lobus hepatis dexter; 3) foramen lacerum pectoris; 4) crus dextrum; 5) ligamentum teres hepatis. 6) rete ovarii; 7) cavitas abdominis; 8) pulpa lienis; 9) caput fibulae; 10) corpus callosum; 11) ligamentum capitis femoris; 12) foramen spinosum.

Б. Тестові завдання для самоконтролю

Завдання № 1

Зазначте яке закінчення в Abl.Sing. мають іменники голосного типу III відміни

Варіанти відповіді:

- a) -i;
- b) -a;
- c) -o;
- d) -e;
- e) -is.

Завдання № 2

Зазначте який іменник відмінюється за голосним типом

Варіанти відповіді:

- a) calcar, aris n;
- b) os, ossis n;
- c) occiput, itis n;
- d) lac, lactis n;
- e) fascis, is m.

Завдання № 3

Доберіть відсутню частину словникової форми pectus, ...

Варіанти відповіді:

- a) -ōris n;
- b) -ōris m;
- c) -ōnis f;
- d) -is m;

e) -is f.

Завдання № 4

Доберіть відсутню частину словникової форми lien, ...

Варіанти відповіді:

- a) -inis m;
- b) -enis m;
- c) -is m;
- d) -is f;
- e) -ōnis m.

Завдання № 5

Оберіть правильний варіант перекладу “мозолисте тіло”

Варіанти відповіді:

- a) corpus callosi;
- b) corpus callosus;
- c) corpus callosa;
- d) corpus callosum;
- e) corpus callosium.

Завдання № 6

Оберіть правильний варіант перекладу “у порожнині живота”

Варіанти відповіді:

- a) in cavitati abdominis;
- b) in cavitate abdomine;
- c) in cavitatis abdominis;
- d) in cavitato abdomino;
- e) in cavitate abdominis.

Завдання № 7

Доберіть відповідні закінчення “lobus hepat... sinist... ”

Варіанти відповіді:

- a) ...-is ...-is;
- b) ...-i ...-i;
- c) ...-is ...-er;
- d) ...-i...-is;
- e) ...-e ...-i.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 360 с.

2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355—2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.

14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2013. – 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.
18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред. акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
19. Корж Н. Г. Из сокровищ античной мудрости / Корж Н. Г., Луцка Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутікус», 2004. – 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
27. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
28. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.

- 29.Скрипніков М.С. Noli посере / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
- 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
- 31.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
- 32.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
- 33.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
- 34.Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Выш. шк., 1996. – 464 с.
- 35.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
- 36.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
- 37.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 ct.
- 38.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
- 39.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php
<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>
http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено доц. Сологор І.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Особливості відмінювання іменників грецького походження на «-sis», а також латинських слів типу febris та інші. Особливості відмінювання деяких слів середнього роду на «-ma» etc. Лексика. Сталі вирази.
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Терміни грецького походження широко застосовуються в анатомічній та клінічній терміносистемах. Значна частина цих термінів мають закінчення –sis. Наприклад, basis, is f, dosis, is f, narcosis, is f, necrosis, is f etc. Знання особливостей відмінювання, відмінкових закінчень іменників грецького походження на –sis дозволяють студентам краще зрозуміти структуру термінів, правильно та грамотно користуватися ними.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ:

Студенти повинні знати:

- 1) за якими типами відмінюються іменники грецького походження III відміни;
- 2) особливості відмінювання іменників грецького походження на “sis”, а також латинських слів типу *febris* та інші;
- 3) особливості відмінювання іменників грецького походження на -ma;
- 4) особливості відмінювання іменника *vas, vasis* n;
- 5) лексику в межах теми (словникові форми).

Студенти повинні вміти:

- 1) визначати тип відмінювання в іменників грецького походження III відміни;
- 2) відмінювати іменники грецького походження на -sis;
- 1) відмінювати іменники грецького походження на -ma; ;
- 2) відмінювати іменник *vas, vasis* n;
- 3) відмінювати латинські іменники *febris, is f, tussis, is f, pertussis, is f, sitis, is f, pelvis, is f*;
- 4) узгоджувати прикметники I-II групи з іменниками грецького походження на -sis та на -ma;
- 5) утворювати і перекладати дво- та кількаслівні медичні терміни;
- 6) перекладати прийменникові конструкції з іменниками грецького походження III відміни.

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Українська мова	1. Визначення граматичних категорій роду, числа, відмінка. 2. Відмінювання.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Термін	Визначення
1. Приголосний тип	До приголосного типу належать нерівноскладові іменники m, f, n, основа яких закінчується на один приголосний.
2. Які особливості відмінювання іменників грецького походження на -ma?	У Dat. та Abl. plur. закінчення -is замість -ibus
3. Які особливості відмінювання мають іменники грецького походження на -sis?	У Acc. sing. закінчення -im (замість -em); у Abl. sing. закінчення -i; у Gen. plur. закінчення -ium .
4. Як відмінюється іменник vas, vasis n.?	У singularis відмінюється за приголосним типом III відміни, а в pluralis — за II відміною

4.2. Теоретичні питання до заняття:

1. Які іменники належать до III грецької відміни?
2. Які іменники відмінюються за приголосним типом?
3. Які іменники відмінюються за голосним типом?
4. Які особливості відмінювання мають іменники грецького походження на -sis?
5. Які латинські іменники відмінюються за зразком іменників грецького походження на -sis?
6. Які особливості відмінювання мають іменники грецького походження на «-ma»

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Завдання спрямовані на

- запам'ятовування словникових форм іменників та прикметників;
- визначення типу основи іменників III відміни;
- відмінювання іменників за приголосним та голосним типом;
- узгодження прикметників 1 групи з іменниками III відміни;
- утворення прийменникових конструкцій.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Особливості відмінювання іменників жіночого роду III відміни грецького походження на **-sis** (тип відмінювання, парадигма). Відмінювання деяких латинських іменників за зразком грецьких іменників на **-sis**.

2. Особливості відмінювання іменників III відміни грецького походження середнього роду на **-ma** (тип відмінювання, парадигма).

3. Особливості відмінювання іменника *vas, vasis n.* Зразок відмінювання іменника **vas, vasis n.**

4. Переклад прийменникових конструкцій з іменниками грецького походження III відміни.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Запитання для самоконтролю

1. Які іменники належать до III грецької відміни?
2. Які іменники грецькі іменники відмінюються за приголосним типом?
3. Які грецькі іменники відмінюються за голосним типом?
4. Які особливості відмінювання мають іменники грецького походження на *-sis*?
5. Які латинські іменники відмінюються за зразком іменників грецького походження на *-sis*?
6. Які особливості відмінювання мають іменники грецького походження на *“-ma”*

Б. Тестові завдання для самоконтролю

Завдання 1

Іменники жіночого роду III відміни грецького походження на *-sis* у Acc. sing. мають закінчення ...

Варіанти відповіді:

- a) *-om*
- b) *-em*
- c) *-um*
- d) *-ium*
- e) *-im*

Завдання 2

Іменники жіночого роду III відміни грецького походження на *-sis* у Gen. plur. мають закінчення ...

Варіанти відповіді:

- a) *-um*
- b) *-em*
- c) *-ium*
- d) *-orum*
- e) *-uum*

Завдання 3

За зразком грецьких іменників на *-sis* відмінюється іменник ...

Варіанти відповіді:

- a) *canalis, is m*
- b) *tussis, is f*
- c) *axis, is m*
- d) *cutis, is f*
- e) *tabes, is f*

Завдання 4

Іменники жіночого роду III відміни грецького походження на -sis відмінюються за ...

Варіанти відповіді:

- a) мішаним типом
- b) приголосним типом
- c) голосним типом
- d) голосним типом та мішаним типом
- e) приголосним та мішаним типом

Завдання 5

Оберіть правильний варіант перекладу “хронічні виразки”

Варіанти відповіді:

- a) ulcerus chronicus
- b) ulceres chronices
- c) ulcera chronica
- d) ulceri chronici
- e) ulceria chronica

Завдання 6

Оберіть правильний варіант перекладу “діабетична кома”

Варіанти відповіді:

- a) coma diabeticus
- b) coma diabetica
- c) coma diabetisis
- d) coma diabeticum
- e) coma diabetice

Завдання 7

Оберіть правильний варіант перекладу “проти кашлю”

Варіанти відповіді:

- a) contra tussis
- b) contra tussium
- c) contra tussi
- d) contra tussim
- e) contra tussem

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецептатура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Бєляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 360 с.

2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х.: Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355—2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.

14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2013. – 317 с.
16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.
18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред. акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
19. Корж Н. Г. Из сокровищницы античной мудрости / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. – 592 с.
25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.
27. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
28. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.

- 29.Скрипніков М.С. Noli posere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
- 30.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
- 31.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
- 32.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
- 33.Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
- 34.Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
- 35.Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
- 36.Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
- 37.Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 ct.
- 38.Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
- 39.Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php
<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>
http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines
http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html
<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>
http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya
<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>
http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено доц. Сологор І.М.

Міністерство охорони здоров'я України
Українська медична стоматологічна академія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
к. пед. н., доц. Беляєва О.М.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ**

Навчальна дисципліна	Латинська мова та медична термінологія
Модуль №I	Фонетичне, лексико-граматичне забезпечення вивчення розділу «Анатомо-гістологічна термінологія»
Тема заняття	Ступені порівняння прикметників в медичній термінології. Система латинського прислівника. Ступені порівняння прислівників. Лексика. Сталі вирази. Система латинського займенника.
Курс	1
Факультет	медичний № 1, медичний № 2

1. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

В анатомічній термінології широко використовуються термінологічні одиниці, які містять прикметники звичайного, вищого та найвищого ступенів порівняння (*tunica intima*, *meatus acusticus externus*, *digitus minimus* etc.). Надзвичайно поширеними також є прикметники, що мають формальні ознаки вищого ступеня, а перекладаються звичайним ступенем (*anterior*, *ius*; *posterior*, *ius* та ін.). Засвоєння правил утворення ступенів порівняння прикметників дозволяють студентам граматично правильно утворювати і перекладати ступені порівняння прикметників в анатомо-гістологічній термінології.

2. КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Студенти повинні знати:

- правило утворення вищого ступеня порівняння в латинській мові;
- правило утворення найвищого ступеня порівняння;
- прикметники, які утворюють ступені порівняння від різних основ;
- прикметники з неповними ступенями порівняння.
- ступені порівняння прислівників.
- загальні характеристики латинського займенника;

Студенти повинні вміти:

- утворювати вищий ступінь порівняння прикметників;
- утворювати найвищий ступінь порівняння прикметників;
- відмінювати прикметники у формі вищого ступеню порівняння і узгоджувати їх з іменниками;
- відмінювати прикметники у формі найвищого ступеню порівняння прикметників і узгоджувати їх з іменниками;
- утворювати ступені порівняння прикметників від різних основ;
- утворювати ступені порівняння прислівників;
- уживати в медичній термінології прикметники з неповними ступенями порівняння;
- уживати в медичній термінології займенники;
- утворювати і перекладати дво- і кількаслівні медичні терміни, які містять форми ступенів порівняння прикметників та прислівників, займенники .

3. БАЗОВІ ЗНАННЯ, ВМІННЯ, НАВИЧКИ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ТЕМИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ)

Назви попередніх дисциплін	Отримані навички
Українська мова	1. Визначення граматичних категорій роду, числа, відмінка. 2. Відмінювання. 3. Утворення ступенів порівняння прикметників.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТТЯ ТА НА ЗАНЯТТІ

4.1. Перелік основних термінів, параметрів, характеристик, які повинен засвоїти студент при підготовці до заняття:

Студенти повинні засвоїти:

- a) три ступені порівняння прикметників: **gradus positivus** (звичайний ступінь), **gradus comparativus** (вищий ступінь), **gradus superlativus** (найвищий ступінь).
- b) правила утворення ступенів порівняння прикметників
- c) особливості утворення ступенів порівняння деяких прикметників (прикметники на *-er* та на *-ilis, -ile*), а також суплетивні форми прикметників прикметники з неповними ступенями порівняння, які вживаються в медичній термінології
- d) узгодження ці прикметників у різних ступенях порівняння з іменниками п'яти відмін.

4.2. Теоретичні питання до заняття:

- 1) Скільки ступенів порівняння прикметників у латинській мові?
- 2) За допомогою яких суфіксів утворюється вищий ступінь порівняння прикметників?
- 3) Як утворюється найвищий ступінь порівняння прикметників?
- 4) За якою відміною відмінюються прикметники вищого ступеня порівняння?
- 5) Як відмінюються прикметники найвищого ступеня порівняння?
- 6) Як утворюють ступені порівняння прикметники на *-er*?
- 7) Назвати прикметники, що мають формальні ознаки вищого ступеня, а в анатомічній термінології перекладаються звичайним ступенем.
- 8) Назвати вищий ступінь порівняння прикметників *magnus, a, um et parvus, a, um*.

4.3. Практичні завдання, які виконуються на занятті:

Завдання спрямовані на:

- запам'ятовування словникових форм іменників та прикметників;
- утворення ступенів порівняння прикметників;
- утворення ступенів порівняння прислівників;
- узгодження з іменниками всіх відмін;
- утворення прийменникових конструкцій.

5. ЗМІСТ ТЕМИ

1. Ступені порівняння прикметників у латинській мові.
2. Вищий ступінь порівняння прикметників (утворення, відмінювання, узгодження).

3. Найвищий ступінь порівняння прикметників (утворення, відмінювання, узгодження).
4. Утворення найвищого ступеня прикметників на **-er**.
5. Утворення найвищого ступеня прикметників на **-īlis, -īle** (шість прикметників)
6. Прикметники, які утворюють ступені порівняння від різних основ.
7. Прикметники з неповними ступенями порівняння.
8. Система латинського прислівника. Ступені порівняння прислівників.
9. Система латинського займенника.
10. Контроль змістового модуля 3.

6. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

А. Запитання для самоконтролю

- 1) Скільки ступенів порівняння прикметників у латинській мові?
- 2) За допомогою яких суфіксів утворюється вищий ступінь порівняння прикметників?
- 3) Як утворюється найвищий ступінь порівняння прикметників?
- 4) За якою відміною відмінюються прикметники вищого ступеня порівняння?
- 5) Як відмінюються прикметники найвищого ступеня порівняння?
- 6) Як утворюють ступені порівняння прикметники на **-er**?
- 7) Назвати прикметники, що мають формальні ознаки вищого ступеня, а в анатомічній термінології перекладаються звичайним ступенем.
- 8) Як утворюються ступені порівняння прислівників?
- 9) Як класифікуються займенники за своїм лексичним значенням і морфологічними ознаками?
- 10) Які головні морфологічні ознаки займенника?

Б. Тестові завдання для самоконтролю

Завдання 1.

За допомогою якого суфікса утворюється **gradus superlativus** поданих нижче прикметника **dissimilis, e**:

Варіанти відповіді:

- a) **-issim-**;
- b) **-rim-**;
- c) **-lim-**.

Завдання 2.

Форма **maior, maius** є вищим ступенем порівняння від прикметника..... .

Варіанти відповіді:

- a) **bonus, a, um**;
- b) **malus, a, um**;

- c) parvus, a, um;
- d) magnus, a, um;
- e) multus, a, um.

Завдання 3.

Оберіть правильний варіант перекладу «негайно»

Варіанти відповіді:

- a) statim;
- b) quantum;
- c) bene;
- d) satis;
- e) tantum.

Завдання 4.

Оберіть правильний варіант перекладу “коротша кістка”

Варіанти відповіді:

- a) os brevior;
- b) os brevissimum;
- c) os brevissimus;
- d) os brevius;
- e) os brevis.

Завдання 5

Оберіть правильний варіант перекладу “найглибші міжреброві м’язи”

Варіанти відповіді:

- a) musculi intercostales profundes;
- b) musculi intercostales intimes;
- c) musculi intercostales interiores;
- d) musculi intercostales intimi;
- e) musculi intercostali intimi.

Завдання 6.

Оберіть правильний варіант перекладу “найвища каркова лінія”

Варіанти відповіді:

- a) linea nuchalis proxima;
- b) linea nuchalis superior;
- c) linea nuchalis suprema;
- d) linea nuchalis infima;
- e) linea nuchalis extrema.

Завдання 7.

Оберіть правильний варіант перекладу “мізинець”

Варіанти відповіді:

- a) digitus minimus;
- b) digitus optimus;
- c) digitus brevior;

- d) *digitus maximus*;
- e) *digitus simplicior*.

ЛІТЕРАТУРА

I. Основна:

1. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецептурса. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. – К. : Здоров'я, 1999. – 360 с.
2. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. – К. : ВСВ «Медицина», 2011. – 256 с.

II. Додаткова:

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – [4-е вид.]. – К. : ВСВ «Медицина», 2019. – 472 с.
3. Латинсько-український медичний енциклопедичний словник: у 2 т. Т. 1 А – М / укладачі: О.М. Беляєва, В.М. Ждан, А.З. Цісик. – К. : ВСВ «Медицина», 2020. – 344 с.
4. Латинська мова та основи медичної термінології : підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
5. ВЕЧНЫЕ СЛОВА = AETERNA DISTA: Восьмизычный словарь фразеологических эквивалентов / Н. А. Гончарова [и др.]; под. ред. Н.А. Гончаровой. – Минск : Белорусс. ассоц. «Конкурс», 2012. – 272 с.
6. Гиро П. Частная и общественная жизнь римлян / П. Гиро. – СПб. : «Алетейя», 1995. – 598 с.
7. Вольфсон С. И. Латинско-русский медицинский словарь / С. И. Вольфсон. – [2-е изд.]. – М. : Медгиз, 1957. – 422 с.
8. Дворецкий И. Х. Латинско-русский словарь / И. Х. Дворецкий. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Русский язык, 1976. – 596 с.
9. Екстемпоральні прописи для терапії дерматологічних захворювань : навч. посіб. для студентів медичних та фармацевтичних вузів / Половко Н. П., Вишневська Л. І., Ковальова Т. М. [та ін.]; за ред. Н. П. Половко. – Х. : Вид-во НФаУ, 2017. – 97 с.
10. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред. Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 1. – 2003. – С. 1–1354.
11. Ілюстрований медичний словник Дорланда : у двох томах / [головн. ред.

- Джуль Павло, Зіменковський Борис]. – [укр. перекл. 29-го американського вид.]. – Львів : Видавнич. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т. 2. – 2003. – С. 1355—2688.
12. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. – К. : Здоров'я, 1993. – 224 с.
  13. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. – 424 с.
  14. Казаченок Т. Г. Фармацевтический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский / Т. Г. Казаченок. – [2-е изд., доп.]. – Минск : Высшая школа, 1991. – 624 с.
  15. Киселева Е. Г. Практикум по латинскому языку и медицинской терминологии / Киселева Е. Г., Бражук Ю. Б., Лехницкая С. И. – К.: Книга-плюс, 2013. – 317 с.
  16. Книпович М. Ф. Словарь медицинской терминологии : Латинско-украинско-русский / [И. Ф. Ерофеев, А. Л. Залкин, Г. В. Казьер и др.] ; под ред. М. Ф. Книпович. – К. : Государственное медицинское издательство УССР, 1948. – 443 с.
  17. Ковтун О. Сучасна термінологія та номенклатура органічних сполук. / Ковтун О., Корнілов М., Толмачова В. – К. : «Богдан», 2008. – 176 с.
  18. Компендиум 2010 – лекарственные препараты / под ред акад. НАМН Украины, проф. В. Н. Коваленко, проф. А. П. Викторова. – Киев : Морион, 2010. – 2240 с.
  19. Корж Н. Г. Із скарбниці античної мудрості / Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. – К. : Вища школа, 1988. – 320 с.
  20. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. – К. : Медицина, 2008. – 360 с.
  21. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 1. – Харьков : Торсинг, 1997. – 560 с.
  22. Машковский М. Д. Лекарственные средства. Пособие для врачей : в 2 т. / Михаил Давыдович Машковский. – [13-ое изд., новое]. – Т. 2. – Харьков : Торсинг, 1997. – 592 с.
  23. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
  24. Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Френк Неттер; за ред. проф. Ю. Б. Чайковського; наук. перекл. з англ. А. А. Цегельського. – Львів : Вид. дім «Наутілус», 2004. – 592 с.
  25. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 344 с.
  26. Пішак В. П. Спадкові синдроми з основами фенотипової діагностики. Словник-довідник / В.П. Пішак, В. Ф. Мислицький, С.С. Ткачук. – Чернівці, 2010. – 606 с.

27. Побічна дія ліків: навчальний посібник у 2 кн. / В.М. Бобирьов, М.М. Потяженко, О.М. Беляєва й ін.; за заг. ред. В.М. Бобирьова, М.М. Потяженка. Вінниця: Вид-во «Нова книга», 2020. Кн. 1. – 555с. – укр. та англ. мовами.
28. Светличная Е. И. Этимологический словарь латинских ботанических названий лекарственных растений / Е. И. Светличная, И. А. Толок. – Харьков : Гос. Изд-во НфаУ : «Золотые страницы», 2003. – 288 с.
29. Скрипніков М.С. Noli posere / Скрипніков М.С., Краковецька Г.О. – Полтава : Вид-во «Вісті», 1997. – 140 с.
30. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А–Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.
31. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 томах. – Том 2: Е–Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.
32. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 3. О–С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.
33. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник : у 4 т. – Т. 4. Т–Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
34. Фениш Х. Карманный атлас анатомии человека на основе Международной номенклатуры / Х. Фениш; при участии В. Даубера. – Минск : Высш. шк., 1996. – 464 с.
35. Цимбалюк Ю. В. Латинські прислів'я і приказки. Латинские пословицы и поговорки. Proverbia et dicta Latina / Ю. В. Цимбалюк. – К. : Вища школа, 1990. – 436 с.
36. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 392 с.
37. Koodziej A. Lingua Latina medicinālis. Podręcznik dla studentów medycyny / Anna Koodziej, Stanisław Koodziej. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2008. – 290 с.
38. Faldrowicz W. Lingua Latina pro usu medico / Witold Faldrowicz, Zofia Grech-Żmijewska. – Warszawa : Wydawnictwo Lekarskie PZWL, 2004. – 216 s.
39. Rudzitis K. Terminologia medica in duobus voluminibus / K. Rudzitis. – V.I. – Riga: Liesma, 1973. – 1039 p; v. II – Riga: Liesma, 1977. – 866 p.

Інформаційні ресурси

linguaeterna.com/vocabula/alph.php

<http://college.saintebarbe.ecole.pagespro-orange.fr/rome/medecine.htm>

http://wiki.eanswers.com/fr/Liste_de_locutions_latines

http://www.umsa.edu.ua/kafhome/inmov/kaf_inmov.html

<http://www.omniglot.com/writing/latin.htm>

http://www.sno.pro1.ru/lib/giro_chastnaya_i_obshestvennaya

<http://www.primetour.ua/.../museum/Apteka-muzey>

http://www.new-point.com.ua/ru/service/moz/moz_360

Методичні вказівки укладено доц. Сологор І.М.